

Fin balanse i «Over grensen»

Når likene passerer Dagsrevy-skjermen hver kveld og billedmediene svømmer over av oppdiktet og virkelig vold uten at vi lar oss forstyrre i kosekroken, er det susende godt gjort av Bente Erichsen å skape en film som vekker oss. «Over grensen» får oss til å stille det klassiske spørsmålet med oppriktig harme: Hvordan kunne dette skje?

Bente Erichsens «Over grensen» er dramatisk svært vellykket ved at balansen mellom det underholdende og det meningsfylte opprettholdes fra begynnelse til slutt.

Av Annette Sjursen

En del av svaret bunner i at feighet, kollegialitet og evnen til å glemme er velutviklede egenskaper hos arten homo sapiens. At svaret ikke er oppsiktvekkende, gjør det ikke mindre preserende å legge merke til det. Disse uakseptable, men menneskelige, egenskaper bidrar nettopp til at historiens overgrep vil gjenta seg i det uendelige.

Frikjent

«Over grensen», som filmen ble hetende fordi «Feldmann-saken» var for direkte, tar utgangspunkt i mordet som to grenseloser fra det norske Heimevernet begikk på et jødisk ektepar i 1942, samt Sigurd Senjes roman «Ekko fra Skrikstjenn». Jakob og Rakel Feldmann vil over grensen til Sverige og de får hjelp av to grenseloser – fem timer etter at turen startet tar grenselosene livet av dem. Etter å ha frastjålet dem penger og en gullklokke, senker de dem i et tjern.

I 1943, etter at jøde-aksjonene er begynt i Norge, flyter likene opp. Når man oppdager at de døde er jøder, blir saken henlagt. Etter krigen blir saken gjenopptatt, kun for å bli henlagt en gang til. I januar 1947 blir den igjen gjenopptatt og løst. Rettsaken blir viet stor oppmerksomhet, men grenselosene frifinnes på tross av at de tilstår såvel mord som tyveri.

Fin balanse

Bente Erichsen starter sin film med funnet av likene og kon-

sentrerer derefter oppmerksomheten omkring etterforskningen, rettsaken og holdningene til innbyggerne i det lille bygdesamfunnet der morderne kommer fra.

Via en retrospektiv fortellermåte skrider handlingen fremover på nåtidsplanet samtidig med at fortiden ruller opp. Bente Erichsen behersker teknikken godt. Det beste ved filmen er dens fine balanse mellom det spennende og det pålitelige – mellom det underholdende og det meningsfylte. Således er «Over grensen» dramatisk svært vellykket.

Filmens billedrytme er derimot ikke like smidig, det knaser i enkelte overganger, enda det er Bjørn Breigutu som står bak det hele. Men selv den beste har lov til å begå sine feil!

Byråkrat

På den annen side, også de mindre talentfulle begår feil i denne filmen. Jeg tenker på disse bipersonene som med sine stive replikker nærmest er blitt et fast innslag i norske spillefilmer og som slår små sprekker i autentisiteten. Også i «Over grensen» sørger de for å få gjort sitt. Men Bente Erichsen (regi, manus og produksjon) har samtidig fått et imponerende antall virkelige skuespillere til å stille i biroller. Her er Jack Fjeldstad, Henrik Scheele, Ola B. Johannessen, Ella Hval og Hans Ola Sørliie – bare for å ha nevnt noen.

I hovedrollene sørger Sverre Anker Ousdal for en spennende politiefterforsker, fordi han iva-

retar mannens vakling mellom hensynet til kollegaer, systemet og sin egen karriere på den ene siden og sannheten på den andre siden. Han er en ufyselig perentlig byråkrat som likevel ikke er helt korrumpert. I sannhetens og rettferdighetens skikkelse forsøker Bjørn Sundquist (journalist), å gjøre etterforskerens tenkemåte litt mindre forfølgelig.

Massene

Uten å messe, får Bente Erichsen frem sine holdninger. Filmens virkningsfulle form gjør at det opprørende innholdet ikke passerer revy uten å sette seg fast. Ved å fokusere på bygdesamfunnets reaksjoner blottstilles massenes tyranni og enkeltmenneskets usselhet. Menneskene i det lille samfunnet tror seg frikjent ved ikke å si sin mening, mens deres taushet i virkeligheten fungerer som en aksept av forbrytelsen. De samme mekanismer gjør seg gjeldende i politiet, i Hjemmefronten og hos myndighetene. I frykt for flertallets fordømmelse og i ly av massens sløvende fellesskap finner man det best å jatte med. Dermed får filmens tema betydning utover de konkrete hendelser den omhandler. Den fremstår som en skremmende påminnelse om hver enkelts ansvar uansett om han tilhører maktens eller folkets sammenslutninger. *Saga/Symra: «Over grensen»*
Regi: Bente Erichsen
Hovedroller: Sverre Anker Ousdal, Bjørn Sundquist
Nasjonalitet: Norsk